فصلنامه تحقیقات جدید در علوم انسانی
Human Sciences Research Journal
دوره جدید، شماره ۲۵، زمستان ۱۳۹۸، صص ۱۳۸-۱۱۷ New Period, No 25, 2020, P 117-138
شماره شاپا (۲۴۷۶-۷۰۱۸) ISSN (2476-7018)

انگیزه‌های حضور اسراییل در آسیای مرکزی

غلام‌حسین بشکنی
پژوهشگر حوزه آسیای مرکزی و افغانستان و دکترای تاریخ و تمدن ملل اسلامی
gholamhoseinbeshkani@gmail.com

چکیده

امنیت اسراییل همواره بر حضور در کشورهای مختلف استوار است. این کشور با حضور در جمهوری‌های آسیای مرکزی، "سیاست پرش از تنگناهای اقلیمی" و "استراتژی پیرامونی" را جستجو می‌کند. در این راستا، ایجاد رابطه با جمهوری‌های آسیای مرکزی ذیل روابط سیاسی- امنیتی و اقتصادی شکل گرفته است. این کشور در راستای سیاست بازدارندگی و امنیت صهیونیست‌ها، همواره به گسترش نفوذ خود در این کشورها مبادرت می‌ورزد. اما نکته مهم این است که ایران به دلیل همسایگی با این کشورها همواره به عنوان چالشی برای اسراییل در این جمهوری‌ها بوده و ذهن حاکمان تل آویو را به خود مشغول کرده است. این پژوهش می‌کوشد به بررسی روابط سیاسی- امنیتی در ذیل عنوان انگیزه‌های اصلی و روابط اقتصادی ذیل عنوان فرعی حضور اسرائیل در جمهوری‌های آسیای مرکزی یعنی؛ قزاقستان، ازبکستان، ترکمنستان، تاجیکستان و قرقیزستان با رژیم صهیونیستی پرداخته و چالش‌های ایران برای اسرائیل، در این جمهوری‌ها را مورد واکاوی قرار دهد. سؤال اساسی این تحقیق این است که انگیزه‌های حضور اسراییل در این جمهوری‌ها چه مواردی می‌باشد؟ فرضیه اصلی این پژوهش این است که انگیزه‌های حضور اسرائیل در این جمهوری‌ها، در درجه اول روابط سیاسی- امنیتی و در مرتبه دوم روابط اقتصادی می‌باشد.

واژه‌های کلیدی: اسرائیل،آسیای مرکزی، روابط سیاسی- امنیتی، روابط اقتصادی، ایران، چالش

[Downloaded from jnrihs.ir on 2026-09-14]

مقدمه

بعد از شکلگیری اسراییل درسال ۱۹۴۸م، بن گوریون، نخست وزیر این کشور در ابتدای دهه پنجاه، بعضی از استراتژی‌های راهبردی خارجی کشورش را وضع کرد. یکی از این استراتژی‌ها، ضرورت دوری از محاصره عربی و بین‌المللی بر علیه کشورش بود. در این سیاست که راه دشواری را پیش روی او قرار داده و معروف به "سیاست پرش از تنگناهای اقلیمی"بود؛ روابط با سه کشور ایران، ترکیه و اتیوپی را به عنوان سه کشور اصلی و تاثیر گذار برقرار نمود.[۱]استراتژی فوق که از آن تعبیر به استراتژی پیرامون نیز شده است، در نهایت به دلیل سقوط شاه ایران در اواخر ۱۹۷۰ به شکست انجامید و باعث شد که اسراییل به دنبال پیدا کردن کشورهای دیگری برای پیشبرد راهبردهای خارجی خود باشد.[۲]

از طرف دیگر، این کشوربرای تثبیت موقعیت سیاسی و امنیتی خود و بعد از ضعیف شدن انگلستان به آمریکا نزدیک شده و از خدمات لابی یهودی که در کنگره و بعد از حملات ۱۹۵۶م به مصر، تشکیل شده بود استفاده و مانع از اجرای دستور آیزنهاور جهت خروج از اراضی فلسطین اشغالی شد. بعد از کنفرانس جنبش عدم تعهد در باندونگ و بلگراد و همراهی شوروی بعد از سال ۱۹۶۷م، حصار جهانی از دولت های آفریقایی و آسیایی بر علیه اسراییل به وجود آمد.[۳]اسراییل، در این راستا و در جهت محصور نشدن از طرف کشورهای فوق، روابطی با جمهوری‌های آسیای مرکزی را در قالب این استراتژی آغاز کرد.[۴]

هدف اسراییل از حضور در این قسمت از آسیا، ایجاد روابط متعدد در زمینه همکاری های نظامی، علمی، اقتصادی، کشاورزی و فرهنگی و توسعه روابط مستقیم با این کشورها [۵] وجلوگیری از آثار زیان بار این کشورها، یا کم کردن ضررهای آنها بود.[۶]روابط اقتصادی اسراییل با این کشورها در مرحله دوم قرار دارد و این روابط، در ذیل روابط امنیتی سیاسی و نظامی و یا در مرحله بعد از آن قرار دارد.[۷]

هدف اسراییل از برقراری و افزایش روابط با جمهوری‌های آسیای مرکزی، تنها ارتقاء روابط سیاسی و اقتصادی نیست؛ بلکه تضعیف نفوذ جمهوری اسلامی ایران و مقابله با این کشور را نیز شامل می‌شود.[۸] انگیزه دیگر اسراییل از حضور در آسیای مرکزی،سرگشتگی سیاسی این جمهوری‌ها ذکر شده که

۱- محمود معین احمد (۲۰۰۹) اسراییل و اختراق جبهه آسیا،باحث للدراسات، بیروت،ص۹

2- philip rbins.the middle east and central asia.the new central asia and its neghbors. Peter Ferdinand.ed(London:royal insitue.1994.p:66

۳- محمود معین احمد (۲۰۰۹) اسراییل و اختراق جبهه آسیا، باحث للدراسات،بیروت،ص۹

۴- مقاله: استراتژی اسراییل در جمهوری آذربایجان و آسیای مرکزی، بولنت ارس، ترجمه حمید احمدی، فصلنامه مطالعات خاورمیانه، زمستان ۱۳۷۸، شماره ۲۰،ص۶۵

۵- محمود معین احمد (۲۰۰۹) اسراییل و اختراق جبهه آسیا، باحث للدراسات،بیروت،۱۶۴-۱۶۵

۶- محمود معین احمد (۲۰۰۹) اسراییل و اختراق جبهه آسیا، باحث للدراسات،بیروت،ص۱۶۶

۷- محمود معین احمد،ص۱۶۸

۸- منافع احتمالی اسرائیل در آسیای مرکزی،منبع: polit-asia.kz، بولتن هفتگی ۲۱۰،بهمن ۹۶،ایران شرقی

[Downloaded from jnrihs.ir on 2026-09-14]

اسراییل نیز از این موقعیت استفاده، و با وعده جذب کمک‌های اقتصادی غرب، آنها را از نظر سیاسی به سمت خود متمایل کرده است.[۱]

با عنایت به موارد فوق، نوشتار پیش رو در پی پاسخ به این دو سوال است:

۱- انگیزه‌ای اصلی حضور اسراییل در آسیای مرکزی چه مواردی می‌باشد؟

۲- انگیزه‌های فرعی اسراییل در آسیای مرکزی چه مواردی می‌باشد؟

در پاسخ به این دوسوال، دو فرضیه متصور است:

۱- اسراییل به خاطر نگرانی‌های بین‌المللی و درگیری‌های منطقه‌ای و جهانی و مهمتر ازهمه نگرانی از گرایش مردم منطقه آسیای مرکزی به بلوک اسلامی زیر نظر ج. ا. ایران، دراین منطقه حضور پیدا کرده است.

۲- اسراییل به خاطر مسائل اقتصادی و نیاز این منطقه به سرمایه‌گذاری‌ها در این زمینه، و به خصوص در زمینه‌های کشاورزی، نفت و گاز و فناوری‌های علمی در این منطقه حضور پیدا کرده است.

انگیزه اصلی (سیاسی - امنیتی)

اسراییل در دوره نظام تک قطبی، معتقد به برتری دولت خود بود و در این راستا به نفوذ در آسیا روی آورد؛چون این کشور خود را جزیی از این قاره می‌شمرد.[۲]سابقه روابط اسراییل با جمهوری‌های آسیای مرکزی درسه دوره قابل تحلیل است:

۱- پس از تشکیل اسراییل در سال ۱۹۴۸م و قبل از روی کار آمدن گورباچف؛ در این دوره جمهوری‌های آسیای مرکزی تحت قیمومیت شوروی بودند و روابط شوروی با اسراییل خصمانه بود؛ بالطبع این جمهوری‌ها نیز با اسراییل هیچ رابطه‌ای نداشتند.

۲- از زمان روی کارآمدن گورباچف تا فروپاشی شوروی . در این دوره سیاست شوروی به سمت روابط دوستانه با اسراییل متمایل شد و روابط سیاسی در سال ۱۹۹۱م شکل گرفت . در این دوره روابط توریستی و اقتصادی بین اسراییل و بعضی از جمهوری‌ها انجام می‌شد.

۳- از زمان فروپاشی شوروی و استقلال جممهوری‌های آسیای مرکزی تا به امروز. در این دوره اسراییل به عنوان یک رقیب با نفوذ وارد صحنه روابط سیاسی و اقتصادی این جمهوری‌ها گردید. [۳]

۱- قاسمی صفت الله، فروپاشی اتحاد جماهیر شوروی و تاثیر آن بر امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران، پایان‌نامه کارشناسی ارشد (تهران: دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه تهران، ۱۳۷۵)

۲- محمود معین احمد، ص ۱۰

۳- مقاله: اسراییل در آسیای مرکزی، رضایی علی اکبر، فصلنامه مطالعات آسیای مرکزی و قفقاز، پاییز ۱۳۷۷، شماره ۲۳، ص۶۶-۶۷

[Downloaded from jnrihs.ir on 2026-09-14]

روابط سیاسی – امنیتی اسراییل و تحکیم این روابط با کشورهای آسیای مرکزی به خاطر احتمال درگیری و جنگ با بعضی از کشورهای منطقه از اولویت‌های این کشور در آسیای مرکزی است. اسراییل در این راستا به این جمهوری‌ها تجهیزات نظامی پیشرفته ارسال می‌کند. هدف از ارسال این تجهیزات، باز کردن بازار این کشور به روی صنایع نظامی اسراییل در راستای اهداف سیاسی خود است. در این راستا هیئت‌های نظامی متعددی نیز از جمهوری‌های آسیای مرکزی دیدارهایی داشته‌اند. البته هدف اصلی این کشور از ایجاد روابط نظامی با جمهوری‌های آسیای مرکزی و به ویژه قزاقستان اتمی، ترس از انتقال تجربیات اتمی به کشورهای عربی و اسلامی است. همکاری نظامی اسراییل با جمهوری‌های آسیای مرکزی در تولید مشترک تسلیحات نظامی با بعضی از این جمهوری‌ها در این راستا ارزیابی می‌شود.[۱]

وجود سلاح‌ها و تکنولوژی هسته ای در آسیای مرکزی و احتمال انتقال این سلاح ها به ایران،اسراییل را از نظر امنیتی نگران کرده است؛ به گونه ای که سازمان جاسوسی این کشور به همراه سازمان جاسوسی سیا متخصصان انرژی هسته ای کشورهای آسیای مرکزی را تحت نظارت دقیق قرار داده‌اند.[۲]

تاجیکستان از جمله کشورهایی است که به موجب توافق نظامی با اسراییل، با این کشور روابط سیاسی و امنیتی دارد؛ چنانکه رفت وآمد هیئت‌های مستشاری بین دو کشور در قالب این توافق انجام می‌شود.البته این رفت‌وآمدهای مستشاری به تمام جمهوری‌های آسیای مرکزی انجام می‌شود و طبق برآوردها حدود ۱۵۰ مستشار نظامی در این جمهوری‌ها فعالیت دارند.[۳]

از اوایل دهه ۱۹۹۰، اسرائیل و قزاقستان مشارکت امنیتی چندجانبه را در زمینه مبادلات فن‌آوری نظامی، همکاری ضد تروریستی و به اشتراک‌گذاری اطلاعات ایجاد کرده‌اند. ترس قزاقستان از حملات تروریستی در اواسط دهه ۱۹۹۰ به‌شدت افزایش یافت، با توجه به افزایش حضور جنبش اسلامی ازبکستان (IMU و حزب التحریر)، بی‌ثباتی ایجاد شده توسط جنگ داخلی تاجیکستان و حضور طالبان در افغانستان، عواملی بود که در تشدید همکاری‌های امنیتی قزاقستان و اسرائیل مؤثر بود. نظامیان قزاقستان معتقد بودند که برقراری ارتباط نزدیک با اسرائیل تلاش‌های ضدتروریسم را تقویت خواهد کرد، زیرا اسرائیل دهه‌ها تجربه در مبارزه با سازمان‌ها و برخی گروه‌های تندروی اسلام‌گرا را دارد.

در ادامه نیز همکاری امنیتی اسرائیل و قزاقستان پس از حملات ۱۱ سپتامبر به‌طور چشمگیری افزایش یافت. اسرائیل به دلیل توانایی خود برای تولید موشک‌های پیشرفته و سیستم‌های دفاع هوایی، یک متحد طبیعی برای قزاقستان پس از ۱۱ سپتامبر بود. سیاستگذاران قزاقستان همچنین معتقد بودند، که برقراری ارتباط نزدیک با اسرائیل، احتمالاً ارتباطات امنیتی قزاقستان با ایالات‌متحده و اتحادیه اروپا را نیز تقویت خواهد

۱- محمود معین احمد،ص۱۶۹

۲- مقاله: استراتژی اسراییل در جمهوری آذربایجان و آسیای مرکزی، بولنت ارس،ترجمه حمید احمدی، فصلنامه مطالعات خاورمیانه، زمستان ۱۳۷۸، شماره ۲۰، ص۸۱

۳- محمود معین احمد، ص۱۶۹-۱۷۰

[Downloaded from jnrihs.ir on 2026-09-14]

کرد. البته در کنار این عوامل، نمی‌توان از این نکته که هدف قزاقستان از نزدیک شدن به اسرائیل، کاهش وابستگی امنیتی خود به چین و روسیه است نیز به‌راحتی عبور کرد.[۱]

گسترش روابط امنیتی با قزاقستان از چند جهت برای رژیم صهیونیستی حائز اهمیت است:

الف) فقدان یهودستیزی در قزاقستان: مسئله یهودستیزی و چالش‌های ارتباط یهودیان با فرقه‌های مذهبی دیگر ازجمله مسلمانان و مسیحیان ازجمله مسائلی است که در بسیاری از موارد، روابط خارجی رژیم صهیونیستی را تحت تأثیر قرار می‌دهد. یهودستیزی در دوره‌های زمانی مختلف و در ارتباط رژیم صهیونیستی با غرب آسیا، اروپا، آفریقا و مناطق دیگر تأثیرگذار بوده است ولی بعد از شروع اختلافات رژیم صهیونیستی با کشورهای عربی و به ویژه اقدامات این کشور در فلسطین شدت اثرگذاری این موضوع در روابط رژیم صهیونیستی با خاورمیانه و جهان اسلام حائز اهمیت بوده است.

برخلاف منطقه غرب آسیا، آسیای مرکزی ازجمله مناطقی است که در آن یهودی‌ستیزی بسیار کم‌رنگ است و کشورهای این منطقه ازجمله قزاقستان ارتباط مناسبی با یهودیان و رژیم صهیونیستی دارند که توکایف رئیس جمهور قزاقستان نیز به آن اشاره کرده بود. دولت قزاقستان تلاش می‌کند تحمل مذهبی بیشتری را نسبت به فرقه‌های مذهبی موجود در کشور نشان دهد و به همین دلیل کنیسه‌ها و سازمان‌های یهودی بسیاری در شهرهای قزاقستان ازجمله در پایتخت این کشور فعال هستند. قزاقستان تلاش می‌کند به‌عنوان پلی میان کشورهای یهودی و اسلامی عمل کند و برای تحقق این امر طی سال‌های گذشته نشست‌ها و اجلاس‌های متعددی را برای گفت‌وگو میان جمعیت‌های یهودی و اسلامی میزبانی کرده است.

ب) افزایش نقش بین‌المللی قزاقستان: عامل دیگر تأثیرگذار بر تمایل رژیم صهیونیستی جهت همکاری امنیتی بیشتر با قزاقستان افزایش قابل‌توجه نقش این کشور در عرصه بین‌المللی در سال‌های اخیر است. قزاقستان ازجمله کشورهایی است که توانسته است از طریق به‌کارگیری سیاست خارجی چند وجهی و برقراری روابط باثبات با کشورهایی نظیر ایالات متحده آمریکا، روسیه و چین و همچنین قدرت‌های منطقه‌ای ازجمله ایران، ترکیه و هند، قدرت چانه‌زنی خود را در عرصه بین‌المللی افزایش دهد. قزاقستان امروز نه‌تنها یک قدرت بزرگ منطقه‌ای است، بلکه تبدیل به یک بازیگر بین‌المللی شده است.

شکل‌گیری ابتکارات ژئوپلیتیک در منطقه آسیای مرکزی ازجمله راه ابریشم جدید در این منطقه، رژیم صهیونیستی را برای گسترش روابط با منطقه بیش‌تر تحریک می‌کند و همچنین اتفاقات رقم خورده در سالهای اخیر در غرب آسیا باعث شده است تا رژیم صهیونیستی در استراتژی جدید به دنبال گسترش به فراسوی منطقه خاورمیانه از جمله آسیای مرکزی باشد.

۱- نگاهی به روابط قزاقستان و اسرائیل با تمرکز بر تحولات اخیر، نویسنده: احمد قاسم زاده- پژوهشگر حوزه مطالعات قزاقستان، بولتن هفتگی ایران شرقی، ش ۲۷۸، مرداد۹۸

[Downloaded from jnrihs.ir on 2026-09-14]

حضور نخست وزیر رژیم صهیونیستی - بنیامین نتانیاهو- در آسیای مرکزی و دیدار با رئیس جمهور قزاقستان در سال ۲۰۱۶ و امضای توافق‌نامه‌های اقتصادی با این کشور نشان‌دهنده تلاش دولت رژیم صهیونیستی برای تعمیق روابط با این کشور است.

درمجموع، اسرائیل در حال حاضر در تکاپوی گسترش نفوذ خود در غرب آسیا و آسیای مرکزی است. علیرغم شکست نسبی در غرب آسیا، رژیم صهیونیستی موفق به پیاده‌سازی طرح‌های خود در آسیای مرکزی شده و به‌خوبی مانورهای کوتاه‌مدت سیاسی را با استراتژی بلندمدت خود همسو نموده و توانسته با همکاری متحد اصلی خود یعنی ایالت متحده، سیاست‌هایش را در آسیای مرکزی به نحو مناسبی پیش ببرد.[۱]

به نظر می رسد هدف اصلی حضور سیاسی اسراییل در آسیای مرکزی، کنترل کشورهای ترک زبان و جلوگیری از اتحاد این کشورهاست؛ زیرا اسراییلی‌ها به این نکته توجه دارند که دین اسلام عنصر اصلی هویت قوم ترک را تشکیل می‌دهد و این قوم در جهان اسلام برای خود مسئولیت و رسالت جهانی قایل است.[۲]

انگیزه‌های سیاسی امنیتی اسراییل برای حضور در آسیای مرکزی را می توان موارد ذیل شمرد:

۱- همکاری با این کشورها به خاطر همدلی و تایید این کشورها برای پشتیبانی از اسراییل در مقابل فلسطینی ها و کسب موفقیت در حوزه‌های سیاسی، اقتصادی و نظامی.

۲- تضعیف روابط کشورهای آسیای مرکزی با کشورهای اسلامی به گونه‌ای که این روابط فلج شده و تا حد ممکن از اثر بخشی حداکثری خالی شود. به گونه‌ای که شیمون پرز در این راستا مدعی شده بود که کشورهای عربی محاصره بین‌المللی شده و از آن طرف روابط اسراییل با ۱۲۰ کشور بهتر شده است.[۳]

به نظر می‌رسد دلیل موفقیت اسراییل در محاصره عربی، روابط خوب این کشور با هند وهمکاری وسیع در زمینه‌های نظامی، راهبردی، اقتصادی و حتی در زمینه‌های هسته‌ای است. سعی این کشور در جهت عادی شدن روابط با کشورهای آسیای مرکزی مثل ازبکستان، تاجیکستان، قزاقستان به ضرر مصالح عالم عربی و اسلامی و در جهت شکاف علیه دشمن صهیونیستی و حتی متمایل کردن کشورهای اسلامی به داشتن روابط با اسراییل ارزیابی می‌شود.[۴]

۳- دربعضی از این جمهوری‌ها مثل قزاقستان توانمندی هسته‌ای و تجارب فضایی وجود دارد که باعث توجه اسراییل به این کشورها شده است. اسراییل با علم به استفاده از این امکانات و تجربیات و همچنین

۱- نگاهی به روابط قزاقستان و اسرائیل با تمرکز بر تحولات اخیر، نویسنده: احمد قاسم زاده- پژوهشگر حوزه مطالعات قزاقستان، بولتن هفتگی ایران شرقی ۲۸۴، مرداد۹۸

۲- مقاله تاملی بر حضور و نفوذ اسراییل در آسیای مرکزی و قفقاز، رحمت الله فلاح، فصلنامه مطالعات راهبردی جهان اسلام، ص ۱۶۰

۳- محمود معین احمد (۲۰۰۹) اسراییل و اختراق جبهه آسیا، باحث للدراسات، بیروت،ص ۱۰-۱۱

۴- محمود معین احمد (۲۰۰۹) اسراییل و اختراق جبهه آسیا، باحث للدراسات، بیروت، ص ۱۱

[Downloaded from jnrihs.ir on 2026-09-14]

برای جلوگیری از سرازیری این امکانات و تجربیات از جمله سلاح‌های اتمی به بعضی از کشورهای عربی و اسلامی از جمله ایران و پاکستان که امنیت این کشور را تهدید می‌کند به این کشورها متمایل شده است.[۱]

۴- آسیای مرکزی محلی برای فشار آوردن به ایران به عنوان دشمن اسراییل محسوب می‌شود و اسراییل می‌تواند با حضور در این منطقه مانع از خطر ایران، عمل کند.[۲]

۵- اسراییل با حضور در آسیای مرکزی می‌تواند به عنوان دروازه ماموریت‌های خود در جهان اسلام در گروه‌های اسلامی خاموش و همچنین پاکستان افغانستان، بنگلادش و ایران عمل کند.

۶- این کشور از طریق آسیای مرکزی می‌تواند روابط خود را با کشورهای اسلامی غیرعرب در مقابل عرب‌ها، در قضیه درگیری عربی اسراییلی، بهتر نماید.

۷- اسراییل در این جمهوری‌ها می‌تواند روابط مستقیمی با گروه‌های اسلامی برقرار نموده و ازآنها بهره‌برداری سیاسی و اطلاعاتی نماید. به نظر می‌رسد این هدف از اهداف راهبردی اسراییل به منظور نفوذ در ملت‌های اسلامی غیرعربی می‌باشد.[۳]

۸- اسراییل کمک‌های فنی خود به این کشورها را در قالب وظایف محوله از طرف آمریکایی‌ها ارائه می‌دهد و در واقع توجهات سیاسی اسراییل در منطقه مطابق با نظرات آمریکا و تکمیل‌کننده آن است.[۴]

ایران چالشی سیاسی امنیتی، برای اسراییل در آسیای مرکزی

هدف اصلی اسراییل از گسترش روابط با کشورهای آسیای مرکزی جلوگیری از گسترش نفوذ ایران در این جمهوری ها است.[۵]این کشور با جلب اعتماد کشورهای ازبکستان،تاجیکستان، ترکمنستان، قزاقستان و قرقیزستان و معرفی ایران به عنوان کانون بنیاد گرایی اسلامی، آنها را از نزدیکی به جمهوری اسلامی ایران منع می‌کند.[۶]اسرائیل از جمهوری اسلامی ایران - که از سال ۱۹۹۰ سعی دارد مواضع خود را در آسیای مرکزی تقویت کند - واهمه دارد، زیرا جمهوری اسلامی ایران قصد دارد به واسطه اتصال سرزمینی بین جمهوری‌های آسیای مرکزی و جهان خارج تبدیل شود. با این حال، اسرائیل از گسترش ایدئولوژی

۱- محمود معین احمد (۲۰۰۹) اسراییل و اختراق جبهه آسیا، باحث للدراسات، بیروت، ص۱۶۳

۲- محمود معین احمد،ص۱۶۵

۳- محمود معین احمد (۲۰۰۹) اسراییل و اختراق جبهه آسیا، باحث للدراسات، بیروت، ص۱۶۴

۴- محمود معین احمد، ص۱۶۶-۱۶۷

۵- مقاله: استراتژی اسراییل در جمهوری آذربایجان و آسیای مرکزی، بولنت ارس، ترجمه حمید احمدی، فصلنامه مطالعات خاورمیانه، زمستان ۱۳۷۸، شماره ۲۰، ص۶۵

۶- مقاله اسرائیل در آسیای مرکزی، اخوان مفرد سیاوش، فصلنامه سیاست دفاعی، زمستان ۱۳۷۸و بهار ۱۳۷۹، شماره ۲۹و۳۰، ص۲۱

[Downloaded from jnrihs.ir on 2026-09-14]

انقلاب اسلامی واهمه دارد و مخالف چنین گسترش نفوذی می‌باشد. در این راستا اسراییل به همراه آمریکا به دنبال محدود کردن نفوذ ایران هستند.[۱]

رژیم صهیونیستی علاوه بر بسترسازی برای شکل دادن به منطقه‌ای عاری از خطر و نیز مقابله با تهدیدهای آتی نسبت به خودش به دنبال فرصت‌های جدیدی در زمینه توازن‌سازی در مقابل بازیگران رقیب از جمله حضور ایران در این منطقه است.[۲]

اسراییل در هرکدام از جمهوری‌های آسیای مرکزی مطابق با ویژگیهای سیاسی امنیتی این جمهوری‌ها اقدام به جلوگیری از گسترش نفوذ ج .ا.ا می نماید:

ازبکستان

مذاکرات منظم سیاسی بین دو کشور از سال ۲۰۱۶ تا کنون ادامه دارد که می‌توان از جمله مهم‌ترین آن‌ها، به نشست مارس ۲۰۱۶ وزارتخانه‌های امور خارجه دو کشور در شهر تاشکند، دیدار ادوارد شاپیرا، سفیر اسرائیل با میرضیایف، و دیدار مقامات دو طرف در ۲۷ سپتامبر ۲۰۱۷ با هدف مشاوره سیاسی و تبادل نظر در رابطه با جلسه هفتاد دوم مجمع عمومی سازمان ملل (سخنرانی آنتونی گوتریش در رابطه با گسترش سلاح‌های اتمی، تروریسم جهانی و تغییرات آب و هوایی) اشاره کرد. دور پنجم از مشاوره‌های سیاسی نیز در مورخ ۱۹ فوریه ۲۰۱۹ با حضور نمایندگانی از وزارت امور خارجه ازبکستان به‌رهبری دلشاد آخاتوف، با الکساندر بن زوی، مدیر بخش اوراسیای وزارت امور خارجه اسرائیل با تأکید بر مذاکرات منظم در زمینه‌های سیاسی، تجارت، اقتصادی، علمی و فنی، گردشگری، آموزشی و فرهنگی، مسائل بشردوستانه، مبارزه با تهدیدات فراملی و رویدادهای مشترک در سال ۲۰۱۹، به ویژه برگزاری اولین جلسه کمیسیون بین دولتی همکاری تجاری و اقتصادی، صورت گرفته بود.[۳]

توسعه مناسبات اسرائیل و ازبکستان در نهایت به حوزه‌های سیاسی و امنیتی منجر خواهد شد و معمولا این روابط از بالا به پایین بوده و شروع کار از حوزه‌های رده بالای امنیتی و سیاسی است. به نظر می‌رسد جمهوری اسلامی ایران از ابزارهای لازم برای مقابله سیاسی و امنیتی با اسرائیل در ازبکستان برخوردار

۱- منافع احتمالی اسرائیل در آسیای مرکزی، منبع: polit-asia.kz، بولتن هفتگی ۲۱۰، بهمن ۹۶،ایران شرقی، (پرتال خبری-تحلیلی polit - asia.kz – سایتی مستقل به دو زبان انگلیسی و روسی با هدف تحلیل آخرین وقایع کشورهای مختلف آسیای مرکزی است که مرکزیت آن در شهر آلماتی قزاقستان قرار دارد.)

۲- نگاهی به روابط قزاقستان و اسرائیل با تمرکز بر تحولات اخیر،نویسنده: احمد قاسم زاده- پژوهشگر حوزه مطالعات قزاقستان، بولتن هفتگی ایران شرقی ۲۸۴، مرداد۹۸

۳- مروری بر سطح و میزان روابط ازبکستان و اسرائیل در دوره میرضیایف محمداسداله‌پور- مترجم و پژوهشگر حوزه مطالعات ازبکستان، بولتن هفتگی ۲۶۹ خرداد۹۸،ایران شرقی

[Downloaded from jnrihs.ir on 2026-09-14]

نیست و اگر هم باشد، چنین رویکردی به دلیل پر هزینه بودن آن امکان‌پذیر نمی‌باشد. بنابراین نگاه از پایین به بالا و موازنه در سطوح خُرد، راهکاری است که پیش‌روی جمهوری اسلامی ایران قرار دارد.[۱]

پیشگیری از توسعه روابط ازبکستان با جمهوری اسلامی ایران و مقابله با منافع کشورمان نیز آخرین راهبرد اسرائیل در روابط خود با ازبکستان است. رژیم صهیونیستی به‌خوبی از رویکردهای سیاسی میرضیایف آگاه بود و می‌دانست جمهوری اسلامی ایران در صورت کنار گذاشتن اختلافات سیاسی و نگاه باز و سازنده، پتانسیل تبدیل شدن به بهترین متحد و شریک کشورهای آسیای مرکزی را داراست. از همین رو پیشگیری از بهبود و توسعه روابط تهران و تاشکند از جمله اولویت‌های سیاسی اسرائیل در ازبکستان محسوب می‌شود.[۲]

قزاقستان

قزاقستان در کنار تعمیق روابط با اسرائیل، به‌خوبی مراقب روابط خود با تهران بوده است و همواره همکاری با ایران و برخی کشورهای عربی را حفظ کرده است. هرچند در ابتدا روابط نزدیک تهران و نورسلطان برای اسراییل چندان خوشایند نبود و فروش اورانیوم به ایران در زمان ریاست جمهوری احمدی‌نژاد و پیش از سفر شیمون پرز به قزاقستان در سال ۲۰۰۹ و بعد از آن، تلاش‌های قزاقستان برای بهبود تصویر بین‌المللی ایران و به نتیجه رسیدن مذاکرات هسته‌ای ۲۰۱۵، باعث ایجاد تنش در روابط قزاقستان و اسرائیل شد، اما سال ۲۰۱۶ نتانیاهو در سفرش به آستانه، در دیدار با نظربایف، از وی خواسته بود که یک پیام با چاشنی هشدار را برای رئیس‌جمهور ایران، حسن روحانی، که قرار بود یک هفته بعد از نتانیاهو به کشور آسیای مرکزی سفر کند، برساند با این مضمون که "از او بپرسید که چرا ایران همچنان ما را به نابودی تهدید می‌کند؟ ما خرگوش نیستیم ما یک ببر هستیم."

در این عرصه قزاقستان از طریق به‌کارگیری سیاست خارجی چندوجهی که شامل برقراری ارتباط مؤثر با همه بازیگران منطقه‌ای و فرامنطقه‌ای آسیای مرکزی است، تلاش می‌کند به‌عنوان یک عامل توازن دهنده عمل کند. به‌طورکلی قزاقستان تلاش می‌کند، شکاف‌های ایجادشده بین ایران و رژیم صهیونیستی را پر کند. درحالی‌که قزاقستان رابطه خود را با رژیم صهیونیستی به‌عنوان منبعی برای گسترش فناوری و توسعه تجاری در نظر می‌گیرد، ارتباط با ایران در زمینه ترانزیت کالا و خدمات قزاقستان را نیز نادیده نمی‌گیرد؛[۳] چنانکه رئیس جمهور پیشین این کشور از ایران و قزاقستان به عنوان دو ملت برادر توصیف کرده بود،از

۱- توسعه مناسبات اسرائیل و ازبکستان و سازوکار ج.ا.ایران در مقابل آن، بولتن هفتگی ش۲۸۴، شهریور ۹۸، ایران شرقی

۲- مروری بر سطح و میزان روابط ازبکستان و اسرائیل در دوره میرضیایف

محمداسداله‌پور- مترجم و پژوهشگر حوزه مطالعات ازبکستان، بولتن هفتگی ۲۶۹ خرداد۹۸، ایران شرقی

۳- نگاهی به روابط قزاقستان و اسرائیل با تمرکز بر تحولات اخیر، نویسنده: احمد قاسم زاده-پژوهشگر حوزه مطالعات قزاقستان، بولتن هفتگی ایران شرقی۲۷۸، مرداد۹۸

[Downloaded from jnrihs.ir on 2026-09-14]

طرف دیگر روابط این کشور با اسراییل بسیار خوب توصیف شده؛ چنانکه نتانیاهو این روابط را الگویی برای کشورهای عرب مسلمان می‌داند.[۱]

پیش بینی کارشناسان این است که اسرائیل با توجه به سیاست ترامپ مبنی بر حمایت از اسرائیل و فشار بر ایران، نفوذ خود را در آسیای مرکزی به وضوح تقویت خواهد کرد. منزوی سازی ایران ادامه خواهد یافت که ممکن است در امنیت ملی اسرائیل و نارضایتی از جانب کشورهای غرب آسیا تاثیر داشته باشد. با این حال، براساس ارزیابی‌های کارشناسان، اسرائیل این کار را متوقف نخواهد کرد و توسعه همکاری خود در آسیای مرکزی را همچنان ادامه خواهد داد.[۲]

یکی از اهداف اولیه تلاش‌های اسرائیل برای نزدیک شدن به قزاقستان، علاوه بر پیگیری استراتژی پیرامونی بن گورین، ایجاد مانع در گسترش نفوذ اعراب و ایران در این کشور بوده است. مطرح شدن برخی شایعات در مورد فروش دو کلاهک هسته‌ای به ایران در بازار سیاه نظامی توسط قزاقستان و همچنین تلاش‌های بعضی کشورهای عربی برای جلب توجه کشورهای آسیای مرکزی به منازعه اسرائیل و فلسطین، نگرانی رژیم صهیونیستی را برانگیخت و باعث افزایش تحرکات آن برای نزدیک شدن به قزاقستان شد.[۳]

رئیس‌جمهور جدید قزاقستان، در یک مصاحبه اختصاصی با نشریه اسراییلی "اسرائیل هیوم"، به تشریح سیاست‌های خود در سطح بین‌الملل و البته آینده روابط قزاقستان و اسرائیل پرداخت.

این واقعیت که توکایف تصمیم گرفت دومین مصاحبه خود با یک خبرگزاری خارجی را به یک رسانه اسرائیلی اختصاص دهد، نشان از اهمیت بالای اسرائیل در آینده سیاست‌های بین‌المللی قزاقستان دارد؛ چنانکه قزاقستان یک شریک مهم اقتصادی و امنیتی در آسیای مرکزی برای اسرائیل است و حدود یک چهارم نیازهای نفتی اسرائیل را تأمین می‌کند و دو کشور همچنین از روابط مهمی در حوزه‌های نظامی و امنیتی برخوردار هستند و در سال‌های گذشته قزاقستان علاقه‌مند به بهره‌برداری از تجربه‌های اسرائیل در زمینه‌های امنیتی و ارتقای امنیت مرزی بوده است.

اسرائیل همواره نگرش مثبتی نسبت به بالا بردن نقش بین‌المللی قزاقستان داشته است، به‌ویژه از زمان عضویت در شورای امنیت سازمان ملل متحد که با حمایت اسرائیل از نامزدی قزاقستان همراه بود، نگاه اسرائیل به قزاقستان به‌عنوان یک شریک کلیدی در منطقه آسیای‌مرکزی و کشورهای مستقل مشترک‌المنافع، بسیار ویژه بوده است.[۴]

۱- بولتن هفتگی ۱۵۲، دی ۹۵، دستاوردهای سفر نتانیاهو به قزاقستان از نگاه رسانه‌های اسرائیلی

۲- منافع احتمالی اسرائیل در آسیای مرکزی، منبع: polit-asia.kz، بولتن هفتگی ۲۱۰، بهمن ۹۶، ایران شرقی

۳- نگاهی به روابط قزاقستان و اسرائیل با تمرکز بر تحولات اخیر، نویسنده: احمد قاسم زاده- پژوهشگر حوزه مطالعات قزاقستان، بولتن هفتگی ایران شرقی، مرداد۹۸

۴- نگاهی به روابط قزاقستان و اسرائیل با تمرکز بر تحولات اخیر،نویسنده: احمد قاسم زاده-پژوهشگر حوزه مطالعات قزاقستان، بولتن هفتگی ایران شرقی، مرداد۹۸

[Downloaded from jnrihs.ir on 2026-09-14]

٤- تاجیکستان

اسرائیل همواره تمایل دارد روابط خود را با کشورهایی که مردم آن مسلمان غیر عرب هستند، گسترش دهد. با این حال، وحدت کشورهای آسیای مرکزی به ویژه تاجیکستان تحت سرپرستی سازمان همکاری اسلامی ممکن است مانع اسرائیلی‌ها شود. در این راستا به آسانی می‌توان حدس زد که ایران و کشورهای عربی شبیه به آن، رقبای اسرائیل در آسیای مرکزی بوده و افزایش نفوذ آنها در منطقه نوعی تهدید مستقیم برای اسرائیل محسوب شود.[۱]

قرقیزستان

قرقیزستان با اسراییل در ۱۹۹۳ م روابط سیاسی برقرار و رییس جمهور این جمهوری، علیرغم ناراحتی کشورهای اسلامی سفارت را در بیت‌المقدس افتتاح کرد. روابط این کشور با اسراییل در حوزه رسانه‌ها و تکنولوژی های جدید می‌باشد. همچنین اسراییل بخش مهمی از نیازهای قرضه این کشور را نیز برآورده کرده است. به نظر می‌رسد این جمهوری، نسبت به دیگر جمهوری‌های آسیای مرکزی بیشتر به اسراییل وابسته است.[۲]

وظیفه ایران درقبال عملکرد اسراییل در آسیای مرکزی

ایران به جای آغاز از مسائل حساسِ سیاسی و امنیتی، می‌تواند در حوزه‌های کارکردی اقدام به موازنه نماید و در یک برنامه‌ریزی دقیق و میان‌مدت، ابزارهای ایجابی اسرائیل را بی‌اثر یا کم‌اثر کند، در عین حال این کشور در طی این فرایند می‌تواند به یک نفوذ تدریجی نیز دست یابد. حوزه بهداشت و درمان محوری است که می‌تواند نقطه آغاز این راهبرد قرار بگیرد. پس از آن می‌توان این رویکرد موازنه‌گرانه را به حوزه کشاورزی، صنعت و اقتصاد و تبدیل تدریجی آن‌ها به سطح کلان با ابعاد سیاسی و امنیتی، تسری داد. نکته قابل توجه در این رویکرد، نگاه ویژه از پایین به بالا برای اقدامات خُرد، ایجابی و پایدار در کنار رویکردهای کلان است. به ویژه در صورت واگذاری چنین پروژه‌هایی به صورت هدفمند به مراکز، نهادها و گروه‌هایی نظیر دانشگاه‌های علوم پزشکی، بیمارستان‌ها و مراکز درمانی، انجمن‌های خیریه، موسسات مطالعاتی، سازمان‌های مردم‌نهاد و به ویژه نهادها و سازمان‌های دولتی استانی و ایجاد یک مکانیزم پایدار، می‌توان در میان‌مدت به نتایج مطلوبی دست یافت. برخی ظرفیت‌های بالقوه که در جمهوری اسلامی ایران قابلیت پیاده‌سازی چنین سناریویی را داشته باشند، هم اکنون وجود دارند و اگر این امر مورد توجه

۱- منافع احتمالی اسرائیل در آسیای مرکزی، منبع: polit-asia.kz، بولتن هفتگی ۲۱۰، بهمن ۹۶، ایران شرقی

۲- مقاله: استراتژی اسراییل در جمهوری آذربایجان و آسیای مرکزی، بولنت ارس، ترجمه حمید احمدی، فصلنامه مطالعات خاورمیانه، زمستان ۱۳۷۸، شماره ۲۰، ص ۸۰

[Downloaded from jnrihs.ir on 2026-09-14]

تصمیم‌گیران قرار گیرد، بهره برداری از آنها با کمترین هزینه ممکن خواهد بود . به این ترتیب از واگذاری این میدان به رژیم صهیونیستی و یکه تازی آن، جلوگیری خواهد شد[۱]

با توجه به سیاست دولت ترامپ علیه ایران در حمایت از اسرائیل؛ تل آویو قطعا نفوذ خود را در آسیای مرکزی تقویت خواهد کرد. بنابراین، انزوای ایران ادامه خواهد یافت و این امر در امنیت ملی اسرائیل و نارضایتی از جانب کشورهای خاورمیانه منعکس خواهد شد. با این حال، از دیدگاه کارشناسان، اسرائیل باز هم همکاری خود را در آسیای مرکزی ادامه خواهد داد[۲]

۱- انگیزه‌های فرعی

۱/۱- (اقتصادی)

استراتژیست‌های اسراییلی در استفاده از ابزار اقتصادی برای پیشبرد امور سیاسی خود اهتمام ویژه‌ای دارند. در پروتکل ۶ ماده یک از مطبوعات کنفرانس بال به بهره‌مندی از ابزار اقتصادی برای نفوذ سیاسی در سایر کشورها اشاره شده است.[۳]

به دنبال سقوط اتحاد شوروی و ظهور جمهوری‌های جدید در قفقاز و آسیای مرکزی، اسرائیل تلاش‌های گسترده‌ای برای نفوذ اقتصادی وسیاسی در این منطقه آغاز کرد.کشورهای فوق نیز که به لحاظ اقتصادی از جمله کشورهای توسعه نیافته اقتصادی و سیاسی محسوب می شوند، از همکاری با اسراییل جهت رسیدن به توسعه اقتصادی استقبال کرده‌اند.[۴]

ضعف کشورهای اسلامی در اجرای طرح‌های سازنده اقتصادی و ارائه کمک به کشورهای آسیای مرکزی و غفلت از نیازهای اولیه آنها، باعث شد تا رهبران این جمهوری‌ها به سمت اسراییل گرایش پیدا کنند و اسراییل نیز از این فرصت استفاده کرد و با ارائه طرح‌ها و کمک های اقتصادی نفوذش را گسترش داد.[۵]

با توجه به این‌که در استراتژی پیرامونی جدید، بُعد اقتصادی روابط رژیم صهیونیستی با دولت‌های دیگر برجستگی زیادی دارد؛ ظرفیت بالقوه آسیای مرکزی در زمینه تولید و توزیع منابع طبیعی از جمله نفت و گاز چشم‌انداز بسیار مناسبی را برای آینده استراتژی پیرامونی جدید رژیم صهیونیستی فراهم می‌کند. قزاقستان و ترکمنستان که دارای ذخایر قابل‌توجهی از منابع طبیعی هستند، می‌توانند در سال‌های آتی نیاز

۱- توسعه مناسبات اسرائیل و ازبکستان و سازوکار ج.ا.ایران در مقابل آن، تحقیق و پژوهش موسسه مطالعات ایران شرقی، بولتن هفتگی ۲۸۴، مهر ۹۸

۲- منافع اسرائیل در آسیای مرکزی، نویسنده: شیرزاد عبدالحسن‌اف، مترجم الهام چرمگی، سایت

http://polit-asia.kz/ru/analytics/2187-interesy-izrailya-v-tsentralnoj-azii

۳- مقاله تاملی بر حضور و نفوذ اسراییل در آسیای مرکزی و قفقاز، رحمت الله فلاح، فصلنامه مطالعات راهبردی جهان اسلام، ص۱۶۲

۴- مقاله: استراتژی اسراییل در جمهوری آذربایجان و آسیای مرکزی، بولنت ارس، ترجمه حمید احمدی، فصلنامه مطالعات خاورمیانه، زمستان ۱۳۷۸،شماره ۲۰

۵- ناصری ثقفی عامری، ژئوپلتیک ایران و منطقه در دوران پس از جنگ سرد، فصلنامه مطالعات آسیای مرکزی و قفقاز، سال اول شماره ۲ (پاییز ۱۳۷۱) ص۴

[Downloaded from jnrihs.ir on 2026-09-14]

رژیم صهیونیستی به این منابع طبیعی را تأمین کنند و در استراتژی جدید رژیم صهیونیستی جایگاه ویژه‌ای داشته باشند.[۱]

علاوه بر این، اسرائیل ممکن است همکاری در حوزه کشاورزی، پزشکی، منابع آبی، صنعت سایبری و تکنولوژی‌های نظامی را پیشنهاد دهد. اسرائیلی‌ها خود را "ملت نوآوری‌ها" می‌نامند. این عامل می‌تواند کشورهای آسیای مرکزی را به همکاری و تشکیل پروژه‌های مشترک بکشاند. آمریکا به دلیل اینکه اسرائیل را بازیگر درجه دو در کنار خودش در منطقه آسیای مرکزی می‌داند، فعلا قصد ندارد در همکاری اسرائیل با کشورهای آسیای مرکزی مداخله کند.[۲]

اهداف رژیم صهیونیستی از فعالیت‌های اقتصادی در آسیای مرکزی مطابق با سیاست‌های منطقه ای این کشور در غرب آسیا است. این سیاست‌ها در راستای زندگی امن قومی برای صهیونیست ها می باشد و پنجره های ممکن را از این طریق باز می‌کند.[۳]

اسراییل در ایجاد روابط با کشورهای آسیای مرکزی با مشکلات اساسی روبرو بود؛ و آن قادر نبودن آنها در عمل به تعهداتشان بود که این مشکل با همراهی سرمایه آمریکایی‌ها و بهره‌برداری اقتصادی آنان برطرف شده است. این کشور به خاطر درآمد زا بودن کشورهای آسیای مرکزی معاملات تجاری متعددی با آنها در حوزه های تجاری و صنعتی منعقد کرده است.[۴]علاوه بر این، اسرائیل، همکاری را در حوزه کشاورزی، پزشکی، منابع آبی، صنعت سایبری و فناوری‌های نظامی نیز آغاز کرده و این همکاری جمهوری‌های آسیای مرکزی را به سمت همکاری در طراحی پروژه‌های مشترک سوق داده است.[۵]از طرف دیگر اسراییل در آسیای مرکزی برتری‌هایی دارد که از آن جمله می‌توان از: استفاده از وجود یهودیان مهاجر آسیای مرکزی در اسراییل نام برد که به هنگام برقراری روابط اقتصادی از اشتراک زبانی بهره برده می‌شود.[۶]

در مجموع، دلایل اقتصادی حضور اسراییل در آسیای مرکزی موارد ذیل می باشد:

این منطقه مملو از مواد معدنی خامی است که هر دولتی را برای حضور وسوسه می‌کند .چنان که برای رسیدن به این مواد خام دایما بین روسیه و انگلستان نزاع و درگیری وجود داشت و این نزاع به بازی بزرگ معروف بود. جمهوری‌های آسیای مرکزی مناطقی پر از نفت و گاز و اورانیوم و انواع متعددی از معادن

۱- نگاهی به روابط قزاقستان و اسرائیل با تمرکز بر تحولات اخیر، نویسنده: احمد قاسم زاده- پژوهشگر حوزه مطالعات قزاقستان، بولتن هفتگی ایران شرقی ۲۸۴، مرداد۹۸

۲- منافع احتمالی اسرائیل در آسیای مرکزی، منبع: **polit-asia.kz**، بولتن هفتگی ۲۱۰، بهمن ۹۶، ایران شرقی

۳- محمود معین احمد، ص۱۶۷

۴- محمود معین احمد، ۱۶۸

۵- منافع اسرائیل در آسیای مرکزی، نویسنده: شیرزاد عبدالحسن‌اف، مترجم الهام چرمگی، سایت

http://polit-asia.kz/ru/analytics/2187-interesy-izrailya-v-tsentralnoj-azii

۶- مقاله اسرائیل در آسیای مرکزی، اخوان مفرد سیاوش، فصلنامه سیاست دفاعی، زمستان ۱۳۷۸و بهار ۱۳۷۹، شماره ۲۹و ۳۰، ص۲۴

[Downloaded from jnrihs.ir on 2026-09-14]

هستند. به عنوان نمونه قزاقستان صاحب ۹۰ درصد معادن کروم،۵۰ درصد معادن نقره و نیز سومین تولیدکننده طلا در بین کشورهای اتحاد جماهیر شوروی سابق است و علاوه بر آن توانایی بالایی در تولید محصولات کشاورزی را دارد.

جمهوری‌های آسیای مرکزی با داشتن جمعیتی در حدود ۷۳ میلیون نفر دارای بازار بزرگ مصرفی هستند و به همین دلیل ناچار از واردات این نوع کالاها می‌باشند[۱]و هدف اسراییل از حضور در این منطقه، صادرات کالاهای خود و استثمار واقعی این کشورها است.[۲]

اجرای پروژه‌های زراعتی و صنعتی مشترک

ایجاد روابط با این کشورها در حوزه انرژی[۳]

تاجیکستان با مواد خام و منابع انسانی فراوانش توجه بسیاری از سرمایه‌گذاران اسراییلی را به خود جلب کرده است. این کشور تا سال ۱۹۹۲م که جنگ داخلی تاجیکستان شروع بود، برای اسراییل جذاب بود. با این همه،اسراییل هنوز هم در کنار روابط سیاسی،روابط اقتصادی‌اش را هم حفظ کرده است.[۴]

روابط اقتصادی اسراییل و ترکمنستان از زمان شناسایی دو کشور توسط یکدیگر در سال ۱۹۹۳م،آغاز شد و این روابط با امضاء توافق نامه های متعدد در اجرای حوزه های کشاورزی و پروژه‌های نفتی تداوم پیدا کرد. از جمله این که،در سال ۱۹۹۶م یک شرکت اسراییلی برای نوسازی پالایشگاه ترکمن باشی قرارداد ۵۰۰ میلیون دلاری امضاء کرد.[۵]البته این کشور پیش از این نیز در خط لوله احداثی گاز از این کشور به ترکیه و طرح ۱۰۰میلیون دلاری ابیاری این کشور شراکت کرده بود.[۶]

روابط اسرائیل و ازبکستان از سال ۲۰۱۶ و پس از روی کار آمدن شوکت میرضیایف، توسعه چشم‌گیری یافته است. لغو روادید برای شهروندان رژیم صهیونیستی با هدف احیاء صنعت گردشگری، نخستین اقدام دولت ازبکستان بود. پس از آن دیدارهای دوجانبه در حوزه صنایع کشاورزی و تکنولوژی‌های آبیاری، رشد قابل توجهی یافت و در ماه مه سال جاری، سفر یک هیات اسرائیلی به شهرهای بخارا و تاشکند برای برگزاری مجمع مشترک اقتصاد کشاورزی، که بزرگترین رویداد مشترک دو طرف نامیده شد، انجام گرفت. در حوزه بهداشت و درمان نیز تاشکند و تل‌آویو همکاری‌هایی را آغاز کرده‌اند و سفارت

۱- محمود معین احمد (۲۰۰۹) اسراییل و اختراق جبهه آسیا، باحث للدراسات، بیروت، ص۱۶۳

۲- محمود معین احمد (۲۰۰۹) اسراییل و اختراق جبهه آسیا، باحث للدراسات، بیروت، ص۱۶۴

۳- محمود معین احمد، ص۱۶۸

۴- مقاله: استراتژی اسراییل در جمهوری آذربایجان و آسیای مرکزی، بولنت ارس،ترجمه حمید احمدی، فصلنامه مطالعات خاورمیانه، زمستان ۱۳۷۸، شماره ۲۰، ص۷۵

۵- مقاله: استراتژی اسراییل در جمهوری آذربایجان و آسیای مرکزی،بولنت ارس، ترجمه حمید احمدی، فصلنامه مطالعات خاورمیانه، زمستان ۱۳۷۸، شماره ۲۰، ص۷۷-۷۸

۶- مقاله اسرائیل در آسیای مرکزی، اخوان مفرد سیاوش، فصلنامه سیاست دفاعی، زمستان ۱۳۷۸و بهار ۱۳۷۹، شماره ۲۹و۳۰، ص۲۳

[Downloaded from jnrihs.ir on 2026-09-14]

ازبکستان در تل‌آویو دیدارهای متعددی را با مقامات اسرائیلی در این زمینه برگزار نموده است. در حوزه فرهنگی نیز اقداماتی بسیار نرم از طریق واسطه‌های آمریکایی، به ویژه دنیل روزنبلوم، سفیر جدید و یهودی ایالات متحده در تاشکند، با محوریت یهودیان بخارایی در دست اجراست. با این حال همچنان خبری از همکاری‌های احتمالی در حوزه‌های سیاسی و امنیتی به گوش نمی‌رسد و عمده تحرکات در زمینه مسائل اقتصادی مطرح می‌شود. در این فضا مکانیزم‌های توسعه مناسبات اقتصادی و فنی دو طرف در چارچوب کاتالیزورهای سیاسی و امنیتی، بسیار حائز اهمیت می‌باشند.[۱]

روابط اقتصادی و سرمایه‌گذاری شرکت‌های صهیونیستی در ازبکستان، نقطه سرآغاز برقراری روابط در سایر زمینه‌ها به‌حساب می‌آید. در این میان مرکز همکاری‌های بین‌المللی «ماشاو» که وابسته به وزارت امور خارجه رژیم صهیونیستی است نقش ویژه‌ای ایفا کرده است. مهم‌ترین حوزه روابط اقتصادی صهیونیست‌ها و ازبکستان و اصلی‌ترین زمینه سرمایه‌گذاری آن‌ها در ازبکستان، صنعتی کردن کشاورزی و دام‌پروری است. برگزاری دوره‌های تخصصی در زمینه‌های کشاورزی و دامداری، اعزام بلندمدت و کوتاه‌مدت کارشناسان کشاورزی و دام‌پروری رژیم صهیونیستی به ازبکستان، مشارکت در طرح‌های عمومی پنبه با استفاده از مهاجران یهودی ازبکستان، تشکیل مجتمع کشاورزی و دام‌پروری و صدور فناوری صهیونیستی در زمینه کشاورزی، از جمله این همکاری‌هاست. شرکت صهیونیستی «نتفیم» از اولین شرکت‌های فعال در این زمینه در ازبکستان است که تاکنون چندین طرح را از ۱۹۹۲ در مناطق مختلف این کشور اجرا کرده است. یکی از موفق‌ترین پروژه‌های این شرکت در ازبکستان، طرح «شاول آیزنبرگ» در آبیاری قطره‌ای بود که با کمک متخصصان، ازبکستان را قادر ساخت تا تولید پنبه خود را تا ۴۰ درصد افزایش دهد، درحالی‌که میزان مصرف آب را به میزان ۵۰ درصد و مصرف کود و مواد ضد آفت را بین ۱۰ تا ۲۰ درصد کاهش داد.[۲]

حوزه مبادلات اقتصادی نیز از جمله علاقه‌مندی‌های ازبکستان در دوره ریاست‌جمهوری میرضیایف برای توسعه روابط با اسرائیل بوده است. با این حال حجم مبادلات تجاری همچنان در سطح بسیار پایینی است. حجم تجارت دو جانبه در ماه‌های ژانویه تا نوامبر ۲۰۱۸ به ۵۱,۴ میلیون دلار رسید که صادرات ازبکستان ۱۶,۱ میلیون دلار، واردات این کشور از اسرائیل ۳۵,۲ میلیون دلار بوده است. البته این ارقام شامل مبادلات نظامی و تسلیحاتی احتمالی نمی‌شود.

امروزه در ازبکستان ۳۷ شرکت با مشارکت رژیم صهیونیستی فعالیت می‌کنند. این شرکت‌ها در حوزه گردشگری، تجارت عمده‌فروشی، تولید مواد غذایی، خدمات مشاوره در امور مالی و مدیریت فعالیت

۱- تاثیرات احتمالی ورود شرکت اسرائیلی «اشرا» به بازار ازبکستان، محمداسدالله پور- پژوهشگر و مترجم زبان ازبکی موسسه مطالعات ایران شرقی،بولتن ۲۸۴،مهر ۹۸

۲- مروری بر سطح و میزان روابط ازبکستان و اسرائیل در دوره میرضیایف محمداسداله‌پور- مترجم و پژوهشگر حوزه مطالعات ازبکستان، بولتن هفتگی ۲۶۹ خرداد۹۸، ایران شرقی

[Downloaded from jnrihs.ir on 2026-09-14]

می‌کنند. اخیراً وزارت توسعه نوآوری ازبکستان با مدیرعامل شرکت اسرائیلی «روتم گانتز» که یک شرکت در زمینه کسب‌وکار زودبازده است و مدیرکل اتاق بازرگانی اسرائیل دیدار کردند. هدف از دیدار که در تاریخ ۱۲ ژانویه ۲۰۱۹ انجام شد، ایجاد ارتباط با کارآفرینان و فعال نمودن حوزه کسب‌وکار زودبازده بود.

در ما مه ۲۰۱۹ سفیر ازبکستان مذاکراتی را نیز با مایک راتمن رئیس شرکت نوآوری اسرائیل که (متخصص تولید تأسیسات برای آب آشامیدنی از هواست) داشت که نتیجتاً مقرر شد یک دستگاه تولیدکننده آب آشامیدنی از هوا در شهر بخارا نصب شود که قابلیت تولید ۹۰۰ لیتر آب آشامیدنی در روز را دارد. تولید آب آشامیدنی برای ازبکستان که کشور نسبتا خشک وکم آب به شمار می‌آید، بسیار حیاتی است.[۱]

اسرائیل و کشورهای اوراسیا از نظر اقتصادی مکمل یکدیگرند از آنجایی‌که کشورهای آسیای مرکزی، دارای منابع طبیعی غنی هستند و در مقابل می‌توانند از انرژی خورشیدی، آبیاری/کشاورزی، پزشکی و دانش اسرائیل بهره‌مند شوند. اسرائیل می‌تواند تکنولوژی پیشرفته نظامی، فنآوری‌های پیشرفته کشاورزی، علوم پزشکی و فرصت‌های آموزشی به قزاقستان ارائه دهد. واضح است که در روابط بین‌المللی، منافع مشترک، روابط محکم را بین دولت‌ها تعیین می‌کند.[۲]

اسراییل نفوذ گسترده اقتصادی در قزاقستان دارد. در ابتدا جمعیت یک میلیون نفری آلمانی الاصل آن، اسراییل را نگران می‌کرد، اما این کشور به زودی هر مشکلی را از طریق گسترش روابط اقتصادی و سیاسی برطرف کرد.[۳]

اسرائیل، با توسعه روابط نزدیک تر با قزاقستان و به طور کلی با کشورهای اوراسیا، می‌تواند روابط خود را با کشورهای ترک مسلمان سکولار گسترش دهد و نقشش را در بازی بزرگ اوراسیا با توسعه اقتصادی ناشی از صادرات منابع طبیعی در منطقه، توسعه دهد.[۴]

دهه ۱۹۹۰ اسرائیل و قزاقستان در کنار همکاری‌های امنیتی، روابط تجاری خود را نیز گسترش دادند و در فوریه سال ۱۹۹۲، چهار پروژه مختلف در حوزه کشاورزی برای تولید گوجه‌فرنگی و پنبه به امضا رسید، که یکی از نتایج آن ۶ برابر شدن تولید گوجه فرنگی قزاقستان بود. در اکتبر ۱۹۹۲، دو کشور موافقت‌نامه

۱- مروری بر سطح و میزان روابط ازبکستان و اسرائیل در دوره میرضیایف
محمداسداله‌پور- مترجم و پژوهشگر حوزه مطالعات ازبکستان، بولتن هفتگی ۲۶۹ خرداد۹۸، ایران شرقی

۲- قزاقستان، متحد جدید اسرائیل در آسیای مرکزی، ۲۰۰۹/۱۰/۲۸،مرکز امور عمومی اورشلیم، آریل کوهن محقق ارشد بنیاد هرتیج، یک گروه فعال یهودی و طرفدار اسرائیل،ایران شرقی،

۳- مقاله: استراتژی اسراییل در جمهوری آذربایجان و آسیای مرکزی، بولت ارس، ترجمه حمید احمدی، فصلنامه مطالعات خاورمیانه، زمستان ۱۳۷۸، شماره ۲۰، ص۷۸

۴- قزاقستان، متحد جدید اسرائیل در آسیای مرکزی،۲۰۰۹/۱۰/۲۸، مرکز امور عمومی اورشلیم، آریل کوهن محقق ارشد بنیاد هرتیج، یک گروه فعال یهودی و طرفدار اسرائیل، ایران شرقی

[Downloaded from jnrihs.ir on 2026-09-14]

دیگری را به امضا رساندند که طی آن شرکت‌های اسرائیلی ۷۰ مورد سرمایه‌گذاری در بخش‌های مختلف اعم از کشاورزی و دامداری و بانکی در قزاقستان انجام دادند که عمدتاً با موفقیت همراه شد و فقط در حوزه دامداری در زمانی کوتاه، علاوه بر این‌که هزینه‌ها به میزان قابل‌توجهی کاهش پیدا کرد، تولید شیر نیز ۶۰ درصد افزایش داشت.

در سال‌های گذشته اسرائیل و قزاقستان بارها بر آمادگی خود برای لغو روادید دوجانبه تاکید کرده‌اند و از ژانویه ۲۰۱۷، قزاقستان به صورت یک‌جانبه ویزا را برای شهروندان اسرائیل لغو کرده است. همچنین دو طرف تلاش کرده‌اند تا همکاری‌های خود را در زمینه‌های کشاورزی، فنآوری‌های مدرن، آموزش و پزشکی، گسترش دهند. به‌عنوان مثال در حال حاضر در برخی از دانشگاه‌های قزاقستان با مشارکت طرف اسرائیلی، بخش‌هایی برای نوآوری، طراحی صنعتی در حوزه کسب‌وکار ایجاد شده است و در حوزه پزشکی، اسرائیل در خاک خود دوره‌های آموزشی و کارآموزی منظمی را برای پزشکان قزاقستان برگزار می‌کند و همچنین دو طرف در حال ایجاد یک پروژه وسیع کشاورزی در جنوب قزاقستان هستند. در حوزه نظامی نیز، نیروهای اسرائیل بارها نیروهای نظامی قزاقستان را برای استفاده از فناوری‌های نظامی آموزش داده و تمرینات نظامی با قزاقستان انجام داده‌اند. همچنین پروژه‌ای برای تولید هواپیمای بدون سرنشین بین اسرائیل و قزاقستان در حال اجراست.

اسرائیل پنجمین شریک تجاری آسیا در قزاقستان است و هرساله ۱،۴ میلیارد دلار کالا از قزاقستان وارد می‌کند و تنها تا سال ۲۰۰۹، ۵۲ شرکت بزرگ اسرائیلی در قزاقستان فعالیت‌های تجاری خود را آغاز کرده‌اند. هرچند که طی سال‌های گذشته اختلالات اقتصادی قزاقستان و سطح بالای فساد و بحران ارز باعث شده است تا بعضی از بنگاه‌های اقتصادی اسرائیل در مورد سرمایه‌گذاری‌های خود در قزاقستان تجدیدنظر کنند. با این حال، صنعت نفت ریشه اصلی پیوندهای اقتصادی اسرائیل با قزاقستان است. اسرائیل ۲۵ درصد از نفت خود را از قزاقستان وارد می‌کند. بارها مدیرعامل اداره سوخت ملی اسرائیل، از کیفیت نفت قزاقستان قدردانی کرده و سازندگان قزاقستان را به فروش مستقیم نفت به شرکت‌های خصوصی اسرائیلی تشویق کرده است.[1]

قرقیزستان فقیرترین جمهوری آسیای از نظر منابع اقتصادی؛ یهودیان سرمایه دار زیادی را جذب خود کرده است. توسعه این روابط پس از دیدار رسمی رییس جمهور وقت در سال ۱۹۹۳م از اسرائیل آغاز، و هدف از آن توسعه صنعت،تولید مواد غذایی و توسعه کشاورزی بود.[2]بعد از آن رژیم صهیونیستی،

۱- نگاهی به روابط قزاقستان و اسرائیل با تمرکز بر تحولات اخیر، نویسنده: احمد قاسم زاده- پژوهشگر حوزه مطالعات قزاقستان، بولتن هفتگی ایران شرقی، مرداد۹۸

۲- رابرت فریدمن،"رژیم صهیونیستی و آسیای مرکزی: تحلیلی مقدماتی" ترجمه بدر الزمان شهبازی، فصلنامه مطالعات آسیای مرکزی و قفقاز، سال اول، ش ۲، پاییز ۱۳۷۲، ص۱۶۵

[Downloaded from jnrihs.ir on 2026-09-14]

سرمایه‌گذاری‌های خاصی در بخش کشاورزی و آبیاری و حوزه حمل و نقل و جهانگردی قرقیزستان انجام داد.[۱]

۲/۱- علمی و فنی

اسرائیل در کل جهان به فناوری‌های توسعه یافته و پزشکی معروف است. همین موضوع سرآغازی برای همکاری با بسیاری از کشورها، از جمله جمهوری‌های آسیای مرکزی است.[۲]

یکی از اصلی‌ترین زمینه‌های گسترش مناسبات رژیم صهیونیستی با کشورهای در حال توسعه، ارائه مزیت‌های فنی و علمی با محوریت توسعه است. این فعالیت‌ها در قالب کمک‌های فنی و انتقال دانش، ارائه فناوری‌های تخصصی اسرائیل در چارچوب‌های مشاوره‌ای و انجام فعالیت‌های آموزشی مشترک صورت می‌گیرد. این رویکرد در آسیای مرکزی در حوزه‌های مختلفی نظیر کشاورزی، مدیریت منابع آب، فناوری‌های ارتباطی و مخابرات، صنایع هوا فضا و البته بهداشت و درمان صورت می‌گیرد. نکته مهم‌تر آن که در میان تمام این حوزه‌ها، رژیم صهیونیستی بیشترین پیوست‌های اجتماعی و فرهنگی را در حوزه بهداشت و درمان ارائه کرده و حوزه خیریه و درمان رایگان، اصلی‌ترین گزینه این پیوست‌های فرهنگی و اجتماعی بوده است.[۳]

انگیزه اسراییل از فعالیت های علمی و فنی در کشورهای آسیای مرکزی، به خاطر ترس از رفتن دانشمندان این کشور به کشورهای عربی و اسلامی می‌باشد که این باعث اهمیت این کشور در حوزه علمی شده است.[۴]

اسراییل سعی در همکاری با بعضی از این جمهوری‌ها در تحقیقات فضایی دارد. از جمله در پرتاب ماهواره با جمهوری قزاقستان همراهی می‌کند. این کشور در سایر علوم و فنون نیز، هیئت‌هایی را برای اجرای توافقنامه‌ها به کشورهای مختلف از جمله تاجیکستان و قزاقستان و آذربایجان و ترکمنستان فرستاده است. هم چنین این کشور تبادل استاد و پژوهشگران صهیونیست با کشورهای آسیای مرکزی دارد؛ به گونه‌ای که پژوهشگران این جمهوری‌ها از مرکز علمی اسرائیلی مثل موسسه علمی وایزمن در "رحوبوت" و دانشگاه بن گوریون استقبال می‌کنند. در این راستا دانشمندان و پژوهشگران در حوزه فضا و فیزیک هسته‌ای در "موسسه مهندسی تطبیقی" در حیفا و مرکز تحقیقات فضایی و موسسه و ایزمن آموزش می‌بینند. در این

۱- فرات پورتاش،"یهودیان بخارایی و سیاست اسراییل در قبال آسیای مرکزی "ترجمه جلیل یعقوب زاده، فصلنامه ایراس، سال اول ش ۲، زمستان ۱۳۸۵، ص۶۵

۲- منافع اسرائیل در آسیای مرکزی، نویسنده: شیرزاد عبدالحسناف، منافع اسرائیل در آسیای مرکزی،نویسنده: شیرزاد عبدالحسناف، مترجم الهام چرمگی،سایت http://polit-asia.kz/ru/analytics/2187-interesy-izrailya-v-tsentralnoj-azii

۳- توسعه مناسبات اسرائیل و ازبکستان و سازوکار ج.ا.ایران در مقابل آن،تحقیق و پژوهش موسسه مطالعات ایران شرقی، بولتن هفتگی ۲۸۴، مهر ۹۸

۴- محمود معین احمد، ص ۱۷۰

[Downloaded from jnrihs.ir on 2026-09-14]

حوزه این دانشمندان از تاجیکستان در راستای تبادل تجربیات علمی بازدیدهایی داشته اند و یا دانشمندان قزاقستانی در سمپوزیوم موسسه "یات شیفاع" در اسراییل در حوزه‌های مغناطیس و اتم و الکترونیک در سال ۱۹۹۳م شرکت کرده بودند. هم چنین هنگام دیدار سال ۱۹۹۴م نخست وزیر قزاقستان از اسراییل، توافقی برای اجازه بازدید از مرکز فضایی اتحاد جماهیر شوروی سابق در قزاقستان انجام شد. پس از آن تعدادی از دانشمندان اسراییل جهت مطالعه و بازدید به این مرکز فضایی مهم آمدند. این بازدید و مطالعه برای اسراییل مهم بود، زیرا اسراییل به کلوپ فضایی جهانی وارد شده بود. هم چنین تعدادی از اعضاء کمیسیون انرژی اتمی رژیم صهیونیستی برای اطلاع، مطالعه، جدا کردن و طبقه‌بندی سلاح های اتمی، از ذخایر سلاح‌های اتمی قزاقستان بازدید کردند که منابع موثق از سرقت ۲۵ کیلوگرم از پلوتنیوم و اورانیوم رادیو اکتیوی این کشور و کشورهای دیگر مثل اوکراین و روسیه توسط اسراییل خبر داده‌اند.[۱]

دریافت سرمایه و فنآوری‌های اسرائیل برای بخش کشاورزی، استخراج و تبدیل منابع طبیعی قزاقستان و مشارکت تل آویو در نوسازی عرصه بهداشت این کشور نیز از جمله مفاد توافق‌نامه اسراییل و قزاقستان می‌باشد.

امروز اسرائیل در میان شرکای تجاری آسیایی قزاقستان در جایگاه پنجم است و حدود ۲۵ درصد از نفت وارداتی تل آویو منشاء قزاقی دارد. آستانه به اسرائیل سوخت معدنی، روغن، نمک، گوگرد، تجهیزات پروازی، فلزات غیر قیمتی و غلات صادر و در عوض تجهیزات و ماشین آلات برقی، راکتورهای هسته‌ای، دیگ‌های بخار و دستگاه‌های مکانیکی، تجهیزات و دستگاه‌های بصری، مواد مربوط به تبدیل سبزیجات و کود دریافت می کند.

تا اول نوامبر سال ۲۰۱۶ در قزاقستان ۲۵۴ شرکت با حضور سرمایه اسرائیل ثبت شده که از این تعداد ۱۱۲ شرکت فعال می‌باشد. طبق آمار رسمی از سال ۲۰۰۵ تا نیمه اول سال ۲۰۱۶ سرمایه گذاری مستقیم اسرائیل در قزاقستان ۲۱۴ میلیون دلار می‌باشد. البته این رقم به خاطر وجود سطح بالایی از فساد و همچنین بی‌ثباتی مالی و بحران اقتصادی در قزاقستان که از جمله موانع توسعه همکاری با اسراییل است، چندان قابل توجه نیست. در همین راستا ورود تجار قزاقی به بازار اسرائیل نیز با یک سری از مشکلات همراه است.[۲]

اهمیت استراتژیک خاص قزاقستان این است که می‌تواند به عنوان یک پل مهم برای اقتصاد اسرائیل باشد و به شرکت‌های اسرائیلی کمک نماید تا وارد بازار چین شوند.[۳]

روابط علمی اسرائیل با ازبکستان پیرامون همکاری‌های دوجانبه در حوزه محافظت بهداشتی، و نیز معرفی و شناسایی مسیرهای ورود اسرائیل به ازبکستان در حوزه‌هایی نظیر استانداردسازی و دیجیتالیزه کردن پزشکی، ارتقاء کیفیت درمان‌های پزشکی، ارتباط اولیه با نظام درمانی ازبکستان، پیشگیری از بیماری‌ها و

۱- محمود معین احمد، ص۱۷۰-۱۷۱

۲- بولتن هفتگی ۱۵۲، دی ۹۵، قزاقستان؛ پایگاه جدید منافع اسرائیل در آسیای مرکزی،ایران شرقی

۳- بولتن هفتگی ۱۵۲، دی ۹۵، دستاوردهای سفر نتانیاهو به قزاقستان از نگاه رسانه‌های اسرائیلی، منبع: اسرائیل تایمز- اورشلیم پست

[Downloaded from jnrihs.ir on 2026-09-14]

شناسایی آن‌ها، آموزش فراگیر پرسنل درمانی و پزشکی از بک و همکاری با موسسات آموزشی پزشکی به صورت عمومی و در حوزه‌های تخصصی می‌باشد؛ چنانکه مشارکت اسرائیل در توسعه زیرساخت‌های بهداشت و درمان ازبکستان و از جمله ساخت مرکز تشخیصی و کلینیک انکولوژی و ایجاد مرکز نفرولوژی برای تشخیص و درمان بیماری‌های کلیوی در ازبکستان می باشد.

همچنین تفاهم‌نامه‌هایی به منظور تبادل تجربیات و همکاری‌های دوجانبه میان دو طرف به امضا رسید که طبق این تفاهم‌نامه‌ها مقرر شد، متخصصان سرطان و جراحان پیوند ازبکستان، در کلینیک‌های اسرائیل تحت آموزش مجدد قرار گرفته و از طریق ارتباط آنلاین با متخصصان مجرب در رژیم صهیونیستی در تماس باشند. علاوه بر این، سمپوزیوم‌های دو جانبه‌ای هم بین روانپزشکان ازبکستان و اسرائیل به طور مشترک، با شعبه بیت‌المقدس انجمن روانپزشکی اسرائیل در تاشکند برگزار شد.[۱]

نتیجه‌گیری

هدف اصلی اسراییل در توسعه روابط سیاسی و اقتصادی با کشورهای آسیای مرکزی احیای روابط پیرامونی سابق است که استراتژی فوق به دلیل سقوط شاه ایران در اواخر ۱۹۷۰ به شکست انجامید و با از بین رفتن این استراتژی، اسراییل به دنبال کشورهای دیگری برای پیشبرد راهبردهای خارجی خود رفت. در این راستا کشورهای آسیای مرکزی در این قالب آماده همکاری با اسراییل شدند. این کشور با اعمال سیاست‌های خود مانع از نزدیکی کشورهای آسیای مرکزی به ایران در مقابل خود گردید. هم چنین اسراییل با اعمال این سیاست‌ها مانع انتقال فنآوری هسته‌ای به دشمنان خود گردید. و نکته مهم تر این که اسراییل با برقراری روابط سیاسی و اقتصادی با جمهوری‌های آسیای مرکزی، باعث مشروعیت بخشی به خود در برقراری روابط با کشورهای مسلمان گردید. بنابراین می‌توان گفت اسراییل در طی این سال‌ها با ایجاد رابطه با این جمهوری‌ها در کوتاه‌مدت برای خود موفقیت نسبی کسب کرده است.

۱- توسعه مناسبات اسرائیل و ازبکستان و سازوکار ج.ا.ایران در مقابل آن، تحقیق و پژوهش موسسه مطالعات ایران شرقی، بولتن هفتگی ۲۸۴، مهر ۹۸

[Downloaded from jnrihs.ir on 2026-09-14]

فهرست منابع و مآخذ

ـ بولتن هفتگی ۱۵۲، دی ۹۵، دستاوردهای سفر نتانیاهو به قزاقستان از نگاه رسانه‌های اسرائیلی، منبع: اسرائیل تایمز- اورشلیم پست.

ـ بولتن هفتگی ۱۵۲، دی ۹۵، قزاقستان؛ پایگاه جدید منافع اسرائیل در آسیای مرکزی، ایران شرقی.

ـ توسعه مناسبات اسرائیل و ازبکستان و سازوکار ج.ا.ایران در مقابل آن، بولتن هفتگی ش۲۸۱، شهریور ۹۸، ایران شرقی.

ـ توسعه مناسبات اسرائیل و ازبکستان و سازوکار ج.ا.ایران در مقابل آن، تحقیق و پژوهش موسسه مطالعات ایران شرقی، بولتن هفتگی ۲۸۴، مهر ۹۸.

ـ توسعه مناسبات اسرائیل و ازبکستان و سازوکار ج.ا. ایران در مقابل آن،تحقیق و پژوهش موسسه مطالعات ایران شرقی، بولتن هفتگی ۲۸۱، مهر ۹۸.

ـ رابرت فریدمن،"رژیم صهیونیستی و آسیای مرکزی: ئتحلیلی مقدماتی" ترجمه بدرالزمان شهبازی، فصلنامه مطالعات آسیای مرکزی و قفقاز، سال اول،ش ۲،پاییز ۱۳۷۲.

ـ فرات پورتاش،"یهودیان بخارایی و سیاست اسراییل در قبال آسیای مرکزی" ترجمه جلیل یعقوب‌زاده، فصلنامه ایراس، سال اول ش ۲، زمستان ۱۳۸۵.

ـ قاسمی صفت الله، فروپاشی اتحاد جماهیر شوروی و تاثیر آن بر امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران، پایان‌نامه کارشناسی ارشد (تهران: دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه تهران،۱۳۷۵).

ـ قزاقستان، متحد جدید اسرائیل در آسیای مرکزی، ۲۰۰۹/۱۰/۲۸،مرکز امور عمومی اورشلیم،آریل کوهن محقق ارشد بنیاد هرتیج، یک گروه فعال یهودی و طرفدار اسرائیل، ایران شرقی.

ـ محمود معین احمد (۲۰۰۹) اسراییل و اختراق جبهه آسیا، بیروت، باحث للدراسات.

ـ مروری بر سطح و میزان روابط ازبکستان و اسرائیل در دوره میرضیایف، محمداسداله‌پور- مترجم و پژوهشگر حوزه مطالعات ازبکستان، بولتن هفتگی ۲۶۹ خرداد۹۸، ایران شرقی.

ـ استراتژی اسراییل در جمهوری آذربایجان و آسیای مرکزی، بولنت ارس، ترجمه حمید احمدی، فصلنامه مطالعات خاورمیانه، زمستان ۱۳۷۸، شماره ۲۰.

ـ اسراییل در آسیای مرکزی، رضایی علی‌اکبر، فصلنامه مطالعات آسیای مرکزی و قفقاز، پاییز ۱۳۷۷، شماره ۲۳، ص۶۶-۶۷

ـ اسرائیل در آسیای مرکزی، اخوان مفرد سیاوش، فصلنامه سیاست دفاعی، زمستان ۱۳۷۸و بهار ۱۳۷۹، شماره ۲۹و۳۰،ص۲۱

ـ مقاله تاملی بر حضور و نفوذ اسراییل در آسیای مرکزی و قفقاز، رحمت‌الله فلاح، فصلنامه مطالعات راهبردی جهان اسلام، پاییز ۱۳۸۸- ش۳۹

[Downloaded from jnrihs.ir on 2026-09-14]

ـ منافع احتمالی اسرائیل در آسیای مرکزی، منبع: polit-asia.kz، بولتن هفتگی ۲۱۰، بهمن ۹۶، ایران شرقی، (پرتال خبری- تحلیلی polit-asia.kz – سایتی مستقل به دو زبان انگلیسی و روسی با هدف تحلیل آخرین وقایع کشورهای مختلف آسیای مرکزی است که مرکزیت آن در شهر آلماتی قزاقستان قرار دارد.)

ـ منافع اسرائیل در آسیای مرکزی، نویسنده: شیرزاد عبدالحسن‌اف، مترجم الهام چرمگی، سایت

ـ منافع اسرائیل در آسیای مرکزی، نویسنده: شیرزاد عبدالحسن‌اف، مترجم الهام چرمگی، سایت

ـ ناصری ثقفی عامری، ژئوپلتیک ایران و منطقه در دوران پس از جنگ سرد، فصلنامه مطالعات آسیای مرکزی و قفقاز، سال اول شماره ۲ (پاییز ۱۳۷۱)

ـ نگاهی به روابط قزاقستان و اسرائیل با تمرکز بر تحولات اخیر، نویسنده: احمد قاسم‌زاده- پژوهشگر حوزه مطالعات قزاقستان، بولتن هفتگی ایران شرقی، ش ۲۷۸، مرداد۹۸

__ philip robins.the middle east and central asia.the new central asia and its neghbors. Peter Ferdinand.ed(London:royal insitue.1994.

__ http://polit-asia.kz/ru/analytics/2187-interesy-izrailya-tsentralnoj-azii

__ http://polit-asia. kz/ru/analytics/2187-interesy-izrailya-v-tsentralnoj-azii

[Downloaded from jnrihs.ir on 2026-09-14]